

ANADİL - ÇOKLUK VE BİRLİKTELİĞİ OLANAKLI KILAN BİR KONU

Klaus Liebe-Harkort
(ALMANYA – Bremen Üniversitesi)

“Sözcükler kokusuz ve ruhsuzdurlar“

1. Kanılarım
2. Uluslararası Dayanışma
3. Dünya Aydınlarından Alıntılar
4. Anadil için Gerekçeler
5. Çocuklarda Dilin İşlevleri
6. Karşıt Akımlar
7. Olumlu Gelişmeler
8. Bir Örnek – Bir Kitap

1. Kanılarım

- Dilin insanlık için son derece önemli bir rolü olduğuna ve bir toplumdaki bütün insanların adillerinin tahmin edilenden daha büyük bir anlamı olduğuna kesin bir inancım var.
- Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin, eğitim bürokrat ve eğitim politikacılarının bu konuda sorumlu olduklarına da inanıyorum.

- Anadil konusunda sendikaların öneminden ve bu konunun gündemin en başında yer alması gerektiğinden ve uluslararası sendikal dayanışmanın gerekliliğinden eminim.
- Bütün çocukların ve okulların yararına olacak çok dilli eğitimin gerçekleştirilmesine ilişkin okul modellerinin ve projelerinin şimdi bile hayata geçirilmiş olmasına ve daha da yoğunlaştırılmasına dair bilgi ve inancımı da kimse elimden alamaz.
- Karşılaştığım, çocuk ya da yetişkin olsun, iki, üç ya da daha fazla dil ile iletişim kurabilen bir çok insan, bana bir şeyi çok açık gösterdiler: Bu da, asıl sorunun insan beyninin boyutu ve hücre sayısı değil, bilakis insanın iki üç dil öğrenip öğrenememesi, toplumun o dilleri ve insanlarını kabul etmesine bağlı. Çocuklar buna göre, öğrenim sürecinde ızdırap çekerler ya da sevinç duyarlar, başarılı ya da başarısız olurlar.
- Çocukların anadillerinin önemini vurgulamak için gerekçeleri yeteri kadar ortaya koyduk, okullara anadillerini yerleştirmek için gerekçeler eksik değil; isteklerimizi hayata geçirmek için ise gücümüz eksiktir.
- Son olarak, gerek bireyin iki dilliliğinin ve gerekse toplumun çok dilliliğinin toplumun birliğini ve toplumsal uzlaşmayı tehlikeye sokmadığından eminim, bilakis bu durum bir toplumu toplumsal zenginliğe ve bütünlüğün sağlamlığına götürür, götüreceğine inanıyorum.

2. Uluslararası Dayanışma

Yukarıda kesin emin olduğum konuyla ilgili düşüncelerimi yedi madde altında sıraladım. Doğruluğundan emin olduğum bu düşünceler, aynı zamanda burada bulunmamın da nedenidir. Anadil derslerinin Almanya'daki okullarda önemine uygun bir yer bulması için yaptığım uğraşı ve çabalarım da olduğu için buradayım.

Almanya'da Türkçe, Türkiye'de Kürtçe Bu sorunun benzer ve farklı unsurları var mutlaka. Benim için özellikle Türkçe, o dili bildiğim için ön planda bulunuyor, aynı zamanda, ama Türkiye kökenli göçmenler 1973'ten beri Almanya'da en büyük ve en önemli göçmen azınlık grubunu oluşturduğu için de Türkçe en önemli rolü oynuyor. Almanya'da anadiline ilişkin hakların kazanılması için 20 yıldır çaba gösteriyor, mücadele veriyoruz. Eğitimciler ve Bilimciler Sendikası GEW tabii ki bu mücadelede kurumsal bir temel oldu. Türkiye'de bu sorunla uğraşan elbette Eğitim Sen olacak. Söz konusu sorunların burada, bizde olduğundan daha

yakıcı ve patlayıcı olduğunu biliyorum. Eğitim Sen'in bu alandaki çalışmalarına ve mücadelesine benim de küçük bir katkımla olabileceği için gurur duyuyorum. GEW-Merkez Yönetim Kurulu'nun selamlarını getirdim sizlere, bu kongrenin başarılı ve etkisinin geniş olmasına ilişkin arzularını da iletmek isterim.

3. Dünya Aydınlarından Alıntılar

Uluslararası dayanışmayı yalnızca sendikal çerçevede aramamalıyız. Hemen her ülkede bir çok aydın, felsefeci, bilimci, yazar ve diğer düşün insanları özyaşamlarının dil ile ilgili yanlarıyla ve çok dilliliğe ilişkin temellendirilmiş düşünceleriyle bizim bu çabalarımızı destekliyorlar. Bütün bu dünyamızın düşün hayatının önemli isimlerinden bazılarının bu konudaki yazılarından alıntılar aktaracağım.

Sorbya, Almanya'nın ortasında küçük bir yöre; Sorblar otonom bir azınlıktır, yani yüzyıllardır orada yaşıyor ve kendi özgün dillerini konuşuyorlar. Yazar Jurij Koch şöyle diyor:

“Benim anadilim Sorbça. Bütün resmi yaşama Almanca'nın egemen olduğu, farklı ulusların bir arada yaşadığı bir bölgede, yaklaşık 60.000 kişinin sözlü ve yazılı iletişimde kullandıkları çok eski Batı Slav dillerinden biri Sorbça.

Bu dil benim varoluşumun, dünyaya gelişimin, inancımın hangi ülkeden geldiğimin bir parçasıdır. Varlıkları anlamlandırmayı, kendi aralarındaki ilişkileri kavramayı ve onları tanımlayabilmeyi bu dil aracılığı ile öğrendim. Şiir yazmayı, şiirsel konuşmayı, kelimeler arasındaki o sihirli ilişkiyi, akla gelebilecek her şeyi, aşk mektubu yazmayı, kitapları yorumlamayı ilk defa anadilimde öğrendim. (Ben bu dille büyüdüm; ne ailemi, ne de dilimi seçme şansım vardı, çünkü ben dünyaya geldiğim zaman onlar çoktan ordaydı. ...)

Ben kendi kararım ile ya da dışarıdan zorlanarak temel dilimden ayrılıysaydım neler olurdu? ... Kendi alanımdan ayrıлып yabancı ve yollarını bilmediğim bir yöreye gelirdim. Çocukluğumu terkederdim. (Özel yapım bir gömlek gibi bedenime tam oturmuş bir gömleğe benzeyen çocukluğumdan ayrı düşerdim.) Anılarımı kendim talan ederdim. Artık bir çocuk gibi saf, oyunla kendimi unutamaz, katıksız ve dürüst olamazdım.” ...

Burada bütün bu yazıyı tabii okumayacağım, ama şu son cümlecik de okuyayım sizlere:

“Benden kendi dilini gizlemediği için anneme teşekkür ederim.”

Juri Koch: Sprachenwelten (Dil Dünyaları)
(aus: Jubel und Schmerz der Mandelkrähe. Bautzen, 92)

Eva Hoffman, Polonya kökenli Amerika’da yaşayan bir edebiyat bilimci hanım “Lost in Transition”- “Hayat Geçişindeki Kayboluş” adlı eserinde İngilizce ile ilk karşılaşmasını şöyle anlatıyor:

“İngilizce dilinin sözcükleri, henüz, bir iç diyalogu, çıkış yolunu bulamayan ruhumun katmanlarını etkileyebilmiş değil. Artık bir iç dilim yok. Onsuz, iç dünyama ait resimler de puslu ve silik oluyor. O resimler ki; onların yardımıyla dış dünyayı kendi iç sesimize dönüştürebilir, iç dünyamıza kabul edebilir, sevebilir ve kendimize ait kılabiliriz ancak. (s. 118)

Fakat bu sorun, niteleyenin nitelenmiş olandan ayrı düşmüş oluşunda ortaya çıkar her şeyden önce. Yeni öğrendiğim dildeki sözcükler, kendi anadilimdeki sözcükler gibi, dış dünyada olanlar ile benim aramda sağlam bir bağ kuramadılar. “Nehir” kelimesi Polonya’cada canlı bir tınıya sahiptir. Bir nehir coğrafyasının, kendi nehirlerimin, nehirlere dalışımın bir biçimini yerine getiriyordu o. Bu benim İngilizce’de hala öyle değil”.

Eva Hoffman: Ankommen in der Fremde.
(Yabana Varış) Fischer/Frankfurt, 95.)

Antti Jalava, Finlandiya kökenli, ailesinin İsveç’e göçüyle oraya yerleşmiş bir yazar. İlkokul öğrencilik yılları üzerine şunları yazıyor.

“İsveççe’deki yeni öğrendiğim sözcükler beni aldatıyor, kendilerini bana açmıyorlardı. Kokuları yoktu, ruhsuzdu ve yapaydılar. Dış görünüşlerini, biçimlerini tanıyor, ama içeriklerini bilmiyordum. Dilin zenginliği ve derinliğine vakıf değildim. Anadilim Fince’yi kaybettiğim gibi, aynı ölçüde dilin derinlik ve zenginliğini de kaybetmişim.”

Antti Jalava, (In: deutsch lernen 1/92.)

Elias Canetti, Türkiye’nin komşusu Bulgaristan’da doğan, bir çok ülkede yaşayan ve oralara başarıyla uyum sağlayan felsefeci, fen bilimcisi ve dil bilimiyle de uğraşmış kosmo-kültürlü bir aydın. Dille ilgili bir alıntı yapmayacağım ondan, çünkü Rusçuk’ta başlayan ve Zürih’te sona eren bütün hayat hikayesi aslında gelişkin bir çok dilliliğin ve çok kültürlü bir yaşamın son derece başarılı bir temsilcisidir. Elias Canetti bütün dillerin, yaşadığımız, karşılaştığımız ve içine doğduğumuz kültürlerin nasıl “çokluğun-çeşitliliğin” olumlu bir mozağine dönüştüğünün güzel bir örneğidir. Şimdi Canetti’nin doğduğu yer üzerine yazdıklarını okuyacağız:

“Dünya’ya geldiğim, Tuna nehrinin aşağılarında yer alan Rusçuk; bir çocuk için harika bir şehirdi. Onun Bulgaristan’da bulunduğunu söylersem size, şehir hakkında hiç de kâfi olmayan bir tasavvur sunarım; çünkü orda çok değişik kültürlerden insanlar yaşardı. Tek bir günde yedi ya da sekiz değişik dil duyulabilirdi. Bulgarların dışında, çoğunlukla kırsal kesimden gelen ve kendi semtlerinde oturan Türkler vardı; onların hemen yanı başında Spaniolların mahallesi, yani bizim mahalle uzanır;. Yunanlılar, Arnavutlular, Ermeniler, Romanlar da vardı Rusçuk’ta. Nehrin karşı yakasında Romenler yaşardı. Hatırlamadığım süt annem Romen’di. Tek tek de olsa Ruslar da orada yaşardı. Küçük bir çocuk olarak bu zenginliğe ilişkin açık seçik bir fikrim yoktu, fakat kesintisiz süren etkisini yaşıyordum.”

Elias Canetti: Die gerettete Zunge – Geschichte einer Jugend.
(Kurtarılmış Dil - Bir Gençlik Döneminin Öyküsü) Hanser/München, 77.

Debi Prasanna Pattanayak, Hindistan’dan bir bilim adamı ve gazeteci. Bir röportajda şöyle diyor:

“Bir çok dilin bir aradalığı Lotus’un açmış çiçek yaprakları gibidir.... Dillerin çokluğu ulusal bir mozaik oluşturur. Ancak ulusallık kavramı Batı’da tek bir dile, tek bir dine, tek bir kültüre ve bazan da tek bir partiyle ve tek bir liderle özdeşleştirilir. Hindistan gibi ülkeler çok dilli, çok etnik kökenli, çok kültürlüdür ve sözcüğün diğer anlamıyla çok ulusludur.

Batı’da çok çeşitliliği içeren bir dünyanın uyumsuzluk ve çatışmalar tarafından tehdit edildiğine inanılıyor. Eğer bir insan, dünyanın bütün dillerinin tek bir dil olması gerektiğine; bütün dinlerin tek bir dinde erimesi gerektiğine ve bütün etnisitelerin tek bir etnisitede kaynaşması gerektiğine inanırsa indirgemecidir o insan ve insanlar, insanlık için ciddi bir tehlikedir.

Çevre bilimi, farklılıkların biyolojik olarak yaşamın idame ettirilmesi için bir ön şart olduğunu göstermektedir. Tekli kültürler kırılabilir ve çabuk yıkılabilir. Çeşitliliğin ve farklılığın insanın yaşam çevresinde de aynı işlevi vardır. Bir ulusta tek bir dil, o ulus içindeki çeşitli gruplar ya da tek tek bireyler için adalet ve iç uyum getirmez.”

Bir toplumda tek dilliliğin çok dillilikten daha ekonomik, yani daha ucuz olup olmadığına ilişkin bir soruya da Pattanayak şöyle cevap veriyor:

“Bu görüş bir çok kişinin ekonomik pastadan daha çok pay almak istediği için, daha fazla insanın hiç de ekonomik olmadığını içerir aynı zamanda. Eğer bu noktadan bakarsak soruna, bir çok kültür, bir çok etnisite ve birçok din rahatsız edicidir ve bir yükten başka bir şey değildir. Bu düşünce, ülkenin bütünlüğü hakkında çok eksik bir düşüncedir ve ekonomik gelişme

adına bütün zayıf unsurları berteraf etmeyi planlar. Oysa her dil, o dili konuşan grup için aynı ekonomik değere sahiptir. Toplumun bir grubunun dili için gereken harcamaların reddedilmesinden kaynaklanan son derece yüksek başka gizli masrafları ortaya çıkarır.”

İngilizce'nin bütün insanlığın ortak dili olarak, küresel yaşamı kolaylaştırıp kolaylaştırmayacağına ilişkin bir soruya şöyle diyor:

“Tam tersine, İngilizce, gelişim ile normal insanlar arasında bir engeldir. Daha geniş ve daha çok yönlü bir iletişim için ben çok dilliliğe inanıyorum.”
Debi Prasanna Pattanayak: Monolinguale Kurzsichtigkeit und die Blütenblätter des indischen Lotus. (Tek Dilliliğin Dargörüştülüğü ve Lotus Çiçekleri. In: deutsch lernen 1/92. S. 68)

4. Anadil İçin Gerekçeler

Çeşit çeşit anadillerin toplumda eşit hak sahibi olduğunu gösteren haklı temeller birey, aile veya komşuluk gibi sosyal birimler ve elbette bütün toplumu olumlu olarak etkileyen faktörlerdir. Bir insanın anadiline saygı göstermek, kendisine ve geçmişine saygı göstermek demektir. Hemen her türlü bilimsel çaba ve araştırmalar, onların sonuçlarının bir uyumu içinde, dilin, yani insanların konuştuğu bütün dillerin, ama özellikle de anadilinin işte bu önemini vurgulamaya çaba gösterdik.

1998 yılının Şubat ayında Ankara'da DEK'de dilin önemi üzerine şöyle demiştim:

“Dil ne kutsal bir mücevher, ne Tanrının bir yarattığı, telefon veya bilgisayar gibi basit bir iletişim aracı değildir. Dil insanlığın gelişiminin bir ürünüdür; yüzlerce bin yıllık insanlık tarihinin bir sonucudur. Dil insanın bir parçasıdır; aynen, insan dilinin yaratıcısı olduğu gibi. Hayvanların dili yoktur, onlar irade ve bilinç olmadan, düşünmeden iletişim kurarlar. Oysa dilsiz insan olmaz. Sağır ve kulağı duymayanlar da insanların dilinden paylarını alırlar. İnsan, dilli olduğu için düşünebilir, düşünür ve düşünecek bir varlıktır. Dil ve zihniyet birbirine sıkı bir biçimde bağlıdır, sözcükler ve kavramlar gibi. (İnsanı dilinden tanıyabiliriz, aynı şekilde dille kendimizi tanıtabiliriz, insan olarak.) Yalnızca dille bilgi edinebiliriz. Dil aracılığıyla kazandığımız deneyimler hakkında iletişimde bulunabiliriz. Dil kültürün, insanlığın önemli bir parçasıdır. Dil kültürüdür. Dil insanı insan yapar. Hem birey için hem de insan tarihi ve insanlık için dilin önemi budur.”

Bunlar benim o zamanki sözlerim, bugün hâlâ geçerli ve geçerliliğini de hiç bir zaman yitirmez.

5. Çocuklarda Dilin İşlevleri

Şimdi dilin tek tek işlevlerinden söz ederken dilin kültürel ve toplumsal ilerleme, toplumdaki fırsat eşitliği ve toplumsal adalet için olan büyük önemini bir daha vurgulamayacağım. Şimdi burada dilin, çocuklar için olan önemini maddeler halinde sıralayacağım:

- İnsanın, dil açısından da bütünlüğünden yola çıkıyorum. İnsanlar - çocuklar da öyle - pantolon değiştirir gibi dillerini değiştiremezler; birini kullanıp, diğerini dolaba asmazlar; ya da bir pantolon gibi satın alıp diğerini kaldırıp atmazlar.
- Diller düşüncenin koruyucu kılıfıdır; bu çocuklar için de aynıdır. Bu kılıflar birbirinden farklı mutlaka. Düşünceler de konuşulan dilden etkilenir, ama genel olarak bütün dillerde insanların bütün düşünceleri ifade edilebilir. Yani düşüncelerin yansıtılması açısından diller eşit değerdedir. *Ama düşünme ve dünya görüşü zenginliğini biri Almanca'da, biri Türkçe'de, biri de Kürtçe'de geliştirir ve bu zenginliği o dillerden kendisine ait olan ile ifade eder.* Böylece farklı diller yoluyla insan hayatının çeşitliliği ortaya çıkıyor. Hayatın bu çeşitliliği dile yerleşir, dilden kaynaklanır. Çeşitlilik zenginliktir.
- Bir dil öğrenmişse çocuk, ikinci bir dili daha kolay öğrenir. Fakat bu ikinci dil öğreniminde ilk öğrendiği dilin kullanılabilmesi gerekir. Okulda ikinci dilin öğretilmesinde ilk dilin kabul görmemesi ve desteklenmemesi çocuklara haksızlıktır.
- Öğrenilmiş ilk dil, çocukların okula alışmalarını kolaylaştırır, onlara duygularını, korkularını ifade etme olanaklarını tanır. Okula başlama ve okulda atacağı ilk adımlar zaten bütün çocuklar için zordur. Kendi dilleri o başlangıcı mutlaka ve mutlaka kolaylaştırır.
- Çocuklar, ancak anadil yoluyla okul öncesi bilgiler edinebilirler, onları işler ve hafızalarına kayıt ederler. Bu bilgiler okulda ileri aşamalarda öğrenim için bir temel yapıdır. Okul öncesi yaşadığı 6 yıl, yani hayat dersindeki 10 000 saatte öğrendiği şeyleri anadil yoluyla öğrendiği için ancak anadil yoluyla canlandırabilir. Okulun görevi bunu desteklemektir.

- Anadil düşünsel gelişimin temelidir. Ama düşünsel gelişim okulda başlamaz. Okul daha önce başlamış olan bu sürece dayanarak çocuğa yaklaşmalı.
- (Dil, okuldaki oyunsal rekabetin ve diğer sosyal gereksinimlerin gelişmesi için bir araçtır. Bu durumda dil asıl role sahiptir.)
- Aynı zamanda güzellik duygularını algılamak ve ifade etmek için de anadil gerekir. (İlerleyen yaşlarda çevre ile iletişimde artan taleplere uyum sağlayabilmek için okul tarafından destek gerektirir. Çocukların anadilleri bu konuda da kolaylık sağlar.)
- Çocuklar dil gelişimi yoluyla, toplumsal sorumluluklarını edinme yolunda ilerler. Okul bu sorumlulukların ciddi bir biçimde oluşturulmasını olanaklı kılar, kılmazsa bu süreci tehlikeye sokar.

6. Karşıt Akımlar

Yukarıda sıraladığım gerekçeleri Almanya'da yüzlerce defa anlattık. Bu gerekçelerden başka hiç bir şey yok dilimizde, elimizde, mücadelemizde. Kendi dilimizin önemini kabul ettiğimiz gibi diğer dillerin de değerini kabul ettirmekten oluşuyor amacımız. Almanya'da Almanca'ya, Türkiye'de Türkçe'ye değer vermeyen olmadığı gibi, başka dillere verilmesi gereken değer de aynı aslında. Anadili olarak Almanca ile ilgili geçerli ders müfredatlarını inceledik; bu alanda çocukların gelişmesi için dilin önemini saptayıp, nasıl ortaya konduğuna ilişkin gerekçelere dikkat çektik. Siz de bunu yapın, Türkçe için!

Söylediklerimize ilişkin bizim anlayıp kabul edebileceğimiz mantıklı karşı tezler ortada yoktu. Ama gene de savlarımız çoğu zaman sağır kulaklara çarptı. Neden böyle oldu?

Konuyla ilgili gerek Alman tarafından gerekse göçmenler tarafından çocuklar, öğretmenler, anne-babalar, okul yöneticileri, eğitim politikacıları, partiler, hatta sendikalar, kiliseler, derneklere kadar bir çok insanın ve kurumun, anadilin desteklenmesine ilişkin verdikleri cevapları ve bahaneleri dinlerken ortaya çıkan şeydu: Anlamsız ve uyumsuz seslerin bir konseriydi olan şey. Bu 20 yıllık süreçte, kulaklarımda bir kakofoni konserinden başka bir şey kalmadı. Ama tek bir şey, öyle açık seçik ki, bütün sesler arasında: Korku... Bu farklılıktan, yabancı olandan ve yabancı olmaktan korkudur; bu bilinmezden ve güven yetersizliğinden kaynaklanan bir korkudur. Bu tanınmayanla karşılaşmaktan,

öz güven duygusunun eksikliğine bağlı bir korkudur; bazen de bir çok dili konuşabilenlerle karşılaşmaktan korkarlar. Demek ki, o halde anadilinin önemini gösteren gerekçelerden ziyade, bu korkuyla uğraşmamız gerek.

Bu korku politikanın atgözlüğünden, tek dilli tek kültürlü homojen olduğu, olması gerektiği iddia edilen bir dünyanın tarihsel önyargılarından, toplumsal bütünlük anlamına gelen yanlış anlamalardan kaynaklanıyor. Bu korku, anadilin önemine ilişkin düşüncelerin, göçmen çocukların anadil derslerinin Alman eğitim sistemine uyumlu hale getirilmesi ile ilgili haklı taleplerin gerçekleşmesinde okullara sorumluluk yükleyeceğine dair bilinçaltı bir önseziye dayanıyor.

Konumuz bu olmalı! Korku üzerinde durmalıyız, nedenlerinin, biçimlerinin ve de azaltma ve yok etme olanaklarının üzerinde durmalıyız! Öğrencilerden korku, iş arkadaşlarından korku, müdürden, velilerden, muhtardan, müfettişten, eğitim bakanlığından ya da hükümetten, askerlerden korku..... Almanya'da da.

7. Olumlu Gelişmeler

Elbette sırf bu ciddiye almama ve duyarsızlık ve sözünü ettiğim korkunun yanında olumlu gelişmeler de var. Bir sürü iki dilliliğe dayanan ve bunu hedefleyen projeler ve okul modelleri oluştu. Oralarda olumlu deneyimler elde edildi. Bu olumlu deneyimler duyarsızlara ya da şüphecilere yeni bilgiler sundu. Bu bilgiler çok yararlı oluyor bu yolda. Bilgi korkunun düşmanıdır.

Yalnızca okul modellerinin gelişmesi, ders materyallerinin geliştirilmesi, metinlerin hazırlanması, konuya ilişkin dergilerin oluşması değil, sivil örgütlerin, derneklerin, yayınevlerinin, basın yayın kurumlarının da konuyla ilgilenmeye başlaması var olan önemli bir destektir. Bir çok şey böylece hareketlendi. Epey kitap yayınlandı. İnsanlar konu ile ilgili daha rahat ve bilinçli uğraşmaya başladı. Aynı zamanda bir çok şeyin aslında bilincin içinde olmadığı ya da çekinmeden açıkça anlatılamadığı artık ortaya çıktı. Bu da hareketin önemli bir katkısıdır.

Yine de zamana gerek var, bizim ise enerjiye, sabra ve disiplin içinde çalışmaya. (Elbette korkutucu nedenleri üzerinde durmak, ayrıca konumu yorumlamak ve kesin bir biçimde dilin işlevlerini ortaya koymak ve de kuşkuçulara yönelik anlayışa da ihtiyacımız vardır.)

Almanya'da Türkçe öğrenmeye başlayan ve bundan yola çıkarak yavaş yavaş çekingenliklerinden arınmaya başlayan Almanlar da yardımcı oldu. Sayıları yüzbinlerdir. Yüzbin Alman Türkçe temel bilgilere sahip olan bu insanların

bir çoğu Türkçe ve Almanca dillerinin zenginleştirdiği bir dünyada yaşamaya başladı. Bu durum hergeçen gün onları kuşkularından ve çekingenliklerinden uzaklaştırıyor ve başkalarına da umut veriyor. Belki yeni, yani reform dediğimiz pedagojik yöntemlere de başvursak daha başarılı oluruz. Gerçeklerin içinde var olanı, ama görünmeyeni ortaya çıksın diye. Yeni yöntemlerden, öğretmenin rolünü değiştiren, öğrencilerin iç dünyasını ortaya çıkaran, kendilerine daha aktif öğrenim olanaklarını gösteren, daha katılımcı bir okul yaşamına yol açan unsurlarından yararlanabiliriz belki.

8. Bir Örnek - Bir Kitap

Diyelim ki, ben dilselliği, çok dilliliğimizi canlandırmak istiyorum burada. Bunun için oyuna benzeyen bir yöntemle ailelerden, derste çocuklardan veya bir eğitim seminerinde öğretmenlerden veya sendikanın bir toplantısında meslektaşlarımdan ya da, sevgili arkadaşlar, sayın konuklar, şimdi burada bu salonda sizlerden basit çizgilerle bir kağıda kendi konuştuğunuz, bildiğiniz, bilmek istediğiniz, bir zamanlar öğrenmeye başladığınız dilleri ve dile ilişkin isteklerinizi çizmenizi talep ediyorum. Benim burada projektörde yaptığım gibi. Bu benim. Sonra farklı renkteki kalemlerle konuştuğum dilleri bedenimin değişik yerlerinde belirteceğim, bunu da duygularımın bana söylediği şekilde, yani fazla düşünmeden yapacağım:

Kafa kesinlikle anadilim Almanca'ya ait olacak, ama kalbimin büyük bir bölümü hayatımda Türkçe ile karşılaşmış olmamdan dolayı Türkçe'den etkilenmiş; bir bölümü de çocuklukta edindiğim ve hoş bir duygu ile duyduğumda kulak kabarttığım, bazen de kullandığım Stuttgart yöresi şivesine ait. Diğer taraftan Arapça kulaklarımdaki harika bir dil, daha iyi öğrenmek istediğimden dolayı sürekli çalışmam ve mutlaka Mısır'a gitmem gerek. İngilizcem tamamen pratik amaçlı bir dil. Duygu dünyam için çok büyük anlamı olmaksızın, bazen günlük yaşamımı *güçlendiren* bir unsur. Ya diğer diller... Onlar sırt çantamda ve bazen de hatıralarımdan çekip çıkarıyor, belli amaçlar için kullanıyorum.

Yalnızca ilginiz olan dillerle ilgili bedenim çizim üzerindeki yerlerinin çabucak belirlenmesi değil, daha önemlisi, şöyle ya da böyle yaptığımız açıklamalarınız, fazla düşünmeden, çekinmeden. Bu elbette ilgilendiğiniz çocuklar, gençler ve yetişkinler için de bir yöntem, iç ya da dış tartışmalar olmaksızın çabucak ve kontrolsüz bir şekilde bireysel ve öznel dilselliğin tanınmasını olanaklı kılabilir. Türkiye'de Almanya'ya göre mutlaka çok değişik açıklamalar ve dille ilgili öz yaşam hikayeleri bir araya gelir.

Bu anlattığım örnek çalışma ve daha 94 *değişik yöntem Basil Schader'in kitabında yer alıyor, Okulu ve dersi şeffaf bir çok dillilik yönünde oluşturarak, öğrencilerin konuştuğu dillerle dersi uyumlu ve herkes için yararlı hale getirmek kitabın amacı. Ayrıntılarla örnekler, ulaşılabilecek amaçlar ve ön koşul ve gerekliliklerle birlikte, gereken araç gereç ve ortaya çıkabilecek zorlukları göz önünde tutarak somut bir şekilde açıklanmış. Bu kitapta bir sınıfın ve bütün bir okulun yavaş yavaş çok dilli ve çok kültürlü bir kuruma nasıl dönüşebileceği gözünüzün önünde canlandırılıyor.*

Schader'in bu kitabı çok dilliliğin anlamını sınıflarda henüz kabullenmemiş, korkularını ve isteksizliklerini henüz sınırlayamamış eğitimcilere de dikkat çekiyor. Bunlarla beraber yavaş yavaş nasıl ortak bir yol bulunabileceğini de anlatıyor kitap.

400 sayfanın yaklaşık ilk 130 sayfasında iki dillilikle ilgili teorik bölüm var. Ama anlaşılmayan, uygulamadan uzak biçimde değil. Bunu isteyen herkes anlayabilir. Basil Schader'in "Bir Fırsat Olarak Dilsel Çeşitlilik" adlı bu kitabı ile beraber Türkçe'ye çevrilmesi için Eğitim ve Bilimciler Sendikası'nın (GEW) parasal, ama sembolik, yani çevirisininin masraflarını maalesef karşılamayan bir hediyesini Eğitim Sen'in yönetimine sunuyorum. İlginiz ve dikkatiniz için teşekkür ederim!